

„Fram, fram! Kristmænd,
Korsmænd, Kongsmænd!“

St. Olaf.

„Ret og Sandhed.“

Katholsk Tidende.

Dette blad udkommer hver søndag og betales med 1 krone pr. kvartal (porto iberegnet). Abonnement modtages i Norge, Sverige, Danmark og Tyskland paa alle postkontorer, men for Kristianas og for andre end foranævnte landes vedkommende i St. Olafs Trykkeri, Akersveien nr. 4, Kristiania. — Bekjendtgjørelser betales med 10 øre pr. petilinie.

Politisk oversigt.

En hel del af Danmarks fremragende mænd er indgaaede med ansøgning til regjeringen om statsunderstøttelse for litteraturhistorikeren og kritikeren, jøden dr. Georg Brandes, som i et snes aar af al iver har bekjæmpet religionen og moralen og hvad dermed hænger sammen.

I den tyske hærs feltartilleri vil bronceanoner blive indførte med det røgfrie krudt istedenfor de sterkere, men tillige tungere støbestaalskanoner.

Den østerrigske keiser har havt besøg i Wien af den russiske tronfølger i den forløbne uge, medens Tysklands og Italiens førsteministre har havt en sammenkomst i Milano.

Konflikten mellem Ungarn og den hl. stol er foreløbig hævet, idet statsloven om daab af børn af blandede egteskaber ikke vil blive bragt i anvendelse, men heller ikke ophævet. — En anden konflikt er traadt i forgrunden, idet de i Ungarn og Siebenbürgen bosatte 3 mill. rumæner er utilfredse med den hensynsløshed, man viser dem.

Til det schweiziske nationalraad foretoges valg sidste søndag i oktober under livlig deltagelse. I december vælger saa raadet et nyt forbundsraad, paa 7 medlemmer.

Den store engelske statsmand Gladstone erklærede i en tale i Edinburgh, at overfor Irlands sag var „regjeringen selv den største mester i og det mest fuldkomne mønster paa ulovlighed“. Angaaende de specielt skotske spørgsmaal, han paa sin rundreise i Skotland gjør til emne for sine taler, trænger spørgsmaalet om ophævelse af den skotske statskirke sig mere og mere i forgrunden som et i særlig grad brændende. I sidste parlamentssamling stemte de fleste skotske deputerede for ophævelse.

Den aftraadte græske førsteminister Trikupis havde beklædt sin stilling sidste gang i 3½ aar, siden mai 1886. Hans politik afviger ikke synderlig fra hans afløser, Delyannis's.

De forenede staters regjering træder med kraft i skranken mod lotterispillet. — Folketællingen har givet til resultat, at staterne har 62½ mill. indbyggere. — De nye valg til kongressen (thinget), som er foregaaede i sidste uge, dreves med yderste iver og ofte yderst tvilsomme midler. Dog stod det parti, der i de sidste aar var ved roret — republikanernes — paa

svage fødder, saa modstanderne, demokraterne, nærrede grundet haab om paany at komme til magten — saalænge det varer; navnlig slaar de mynt af utilfredsheden med den nye, strenge toldlov, som antagelig snart bliver skaffet ud af verden. — Tillige foretages endel valg af kommunestyrelser. En korrespondance til „Mrgbl.“ meddeler fra New-York: „Presterne [nemlig de protestantiske] blander sig mere og mere op i politik. I kirken holdes der politiske agitationsmøder, og man lader djævelen hvile for saa meget heftigere at bombardere Hugh Grant.“ Denne er nemlig ivrig katolik, men er dog bleven valgt.

Sultanen af Zanzibar har stillet sit rige under Englands „beskyttelse“, d. v. s. formynderskab.

I Brasilien vil paven oprette 7 nye bispedommer, saa det hele antal bliver 23, og føreren for den katholske bevægelse, Bahias biskop Macedo de Costa, vil formodentlig snart blive udnævnt til kardinal.

Gudstjenesten i St. Olafs kirke i Kristiania.

Søndag den 9de november. Kl. 8 stille messe med homili. — Kl. 10 høimesse med prædiken. — Kl. 5 andagt med katekese.

St. Halvards kapel, Urtegaden 29.

Søndag: Kl. 8 stille messe med homili. — Kl. 10 høimesse med prædiken. — Kl. 4½ andagt med katekese.

Ugekalender.

Søndag den 9de, 24de søndag efter pinse. Vorfrues skytsfest (Læst: Sir. 24, 14—16; evang.: Luk. 11, 27—28). — Mandag. Andreas Avellino, theatiner, † 1608. — Tirsdag. Martin, biskop af Tours, † ca. 400. — Onsdag. Martin, pave og martyr, † 655. — Torsdag. Nikolaus I, pave, † 867. — Fredag. Deusedit, pave, † 617. — Lørdag. Gjertrud, benediktinernonne, † 1292. Søndag den 16de. Stanislaus.

24de søndag efter pinse.

Eders kjærlighed tiltage stedse mere, forat I kan prøve, hvad der er bedst!
(Filip. 1, 9.)
(Sluttet.)

Med føie indtager blandt alle skabte ting kunsten en høist fremragende plads, under hvilkensomhelst ædel form. Hvad er vel mere egnet til at aabne vort øie beundrende, taknemmeligt for det trin af høihed, som Skaberens godhed har stillet menneskeaaften paa? Neppe noget; thi den, der laver et kunstverk, han afslører deri sin egen aands skjønhed og storhed, hvilken han ikke har af sig selv, men som en naturens gave,

en gave, der er bleven ham skjænket sammen med alle øvrige evner af naturens ophavsmand.

Betragtet i sig selv er desuden kunst ligesaa fortrinlig som viden, fordi dens gjenstand er det skønne, medens denne har det sande til gjenstand. Rigtignok ser vi desværre videnskaben opstille falske resultater og hævde usandheden, men det er ikke dens skyld; brøden ligger hos de mænd, der ved urigtig brug bringer den til at skeie ud af sin rette bane og gjør den til en falsk videnskab. Paa samme maade med kunsten. I sig ædel kan den lig alt godt misbruges, nemlig saasnart den anvendes til forherligelse af noget uskjønt eller uædelt; men skylden er da kunstnerens, saa selve kunsten bliver ikke derfor forkastelig — tvertimod: dens stræben gaar ud paa at fremstille idealet, det fuldkomment skønne, saa nært træffende som muligt. Lad os tage den gren, med hvilken der sker allerstørst misbrug: skuespilkunsten! Det være langt fra, at den skulde være forkastelig; misbrugt bliver den det først, hvorfor ogsaa pave Leo i de nye tertiar-regler kun forbyder overværelsen af slibrige eller mod tro og seder anstødende skuespil. Og de, der har seet religiøse forestillinger, navnlig de vidtberømte passionsspil i Oberammergau eller Brixlegg, er alle enige om at anerkjende denne kunstgrens værd.

Dernæst, hvilken rolle spiller kunsten ikke! Den saa at sige foreviger personligheder og begivenheder og kalder dem saa levende frem for os, at de synes ligesom nærværende, selv om hundreder, ja tusender af aar ligger mellem dem og os. Kunsten fremstiller for vore sanser verdens mest fortryllende, dens mest vilde og dens mest øde steder; den gjør os bekjendte med de yndigste træk i tilværelsen; den fremdrager, hvilke kampe menneskelivet og menneskeaaften har; den viser . . . ja skulde man sige alt, hvad kunsten omfatter, hvornaar blev vi da færdige? Kun ett: betænk dens arbeide i religionens tjeneste!

Lad os tage f. ex. arkitekturen; ingen kan underkjende dens fortjenester. Glæder ikke vor hl. katholske kirke sig ved en mængde kirkebygninger, der kappes med hverandre i størrelse og pragtfuld udstyrelse? gudshuse, hvis stil løfter sjælen paa andagtens vinger op til den Gud, til hvis ære de er reiste, og som bor sandeligen derinde. Og til disse kirkers forskjønnelse, med andre ord til Guds forherligelse, bliver billedhugger- og malerkunsten hidkaldt; de fylder kirkerne med tusender af statuer, de dækker de nøgne vægge med altertavler og fromme billeder. Og naar saa efter lange tider, stundom efter 4—5—600 aars arbeide kirken staar fix og færdig og tages i brug, da lader

tonekunsten sine melodier, sine harmonier, sine sange klinge igjennem rummet for at fremme den sindets løftelse, selve bygningen har paabegyndt. Det er sikkert: igjennem den, der overværer gudstjenesten i en af disse herlige kirker, gaar der en besynderlig fornemmelse af den katholske kirkes uforgjængelighed, sandhed og storhed; man føler, at det er deilig at være katolik.

Ja, en saadan magt til at løfte sindet, besidder kunsten over os. Er det maaske ikke saa, at en duft af renhed og ophøiethed udstrømmer fra kunstværkerne, som gjør, at man faar afsmag for det lave, og husker os paa, at over det dagligdags staar der noget langt, langt bedre, for hvilket man er skabt. Er det ikke sandt, at et skjønt tonestykke kan vække med en uforklarlig magt rørelser i vort sind, ved hvilke vi føler os som bedre mennesker? ja det kan opflamme — kjendte vi noget heftigere udtryk, vilde vi gjøre brug deraf, fordi det vilde være berettiget — det kan opflamme i os en kjærlighed til Gud og alle mennesker, en religiøsitet, en mildhed, en løsrivelse fra det jordiske, en daadskraft, som i styrke søger sin lige. Hvor er den naturlige ting, som har en mægtigere indflydelse, man turde sige en mere suveræn magt over menneskehjertet, end netop musikken? den vækker i os en længsel efter, man ved næsten ikke hvad, og som kun kristendommen giver forklaring af igjennem st. Augustins velkjendte ord: „Uroligt er vort hjerte, indtil det hviler i Dig.“ Sagnet om Orfeus, ved hvis musik alle dyr stimlede sammen, og om hin anden græker, til hvis spil stenene føiede sig sammen til mure efter hans vilje, har en dyb sindbilledlig berettigelse. Gaar man dernæst til digterkunsten, kan man uden frygt spørge, om ikke denne tonekunstens søster er elskværdig. Hvilken dannende og vækkende indvirkning paa aanden og forædlende indflydelse paa hjertet har den ikke! Den kan stifte godt i en umaadelig grad, ligesaa vel som den, ophørende at gaa det skjønnes erinde, kan anrette ubodelig skade.

Hvad faar vi ud af alt dette? At den rene kunst er god og tør elskes, men — dens stræben gaar ud paa at komme idealet, det fuldkomment skønne, nærmest muligt; den erkjender altsaa, at over den staar noget høiere, hint fuldendt skønne, og kjærlighed til dette er det bedste. Men det fuldendt skønne er kun det uendelig skønne, nemlig Gud selv, som derfor ogsaa er elskelig fremfor alt og alle og for sin egen skyld. Og i kjærlighed til Ham er det, st. Paulus vil, at vi skal gaa frem og befæstes.

Menneskenaturens længsler.

Filosofisk-religiøse overveielser.

(Fortsat.)

Ingen vil benegte bibelens værd og autoritet som historisk dokument, i særdeleshed naar alle øvrige historiske optegnelser stemmer med dens beretning. Nuvel, den eneste forskjel mellem folketraditionerne og skriftens beretning er, at denne sidste er meget klarere, mere autentisk og bedre stemmende med den oplyste fornuft.

I Genesis (I Mose-bog) berettes det, at „Gud skabte mennesket i sit eget billede og efter sin lignelse“ . . . og at „Han gik i Edens have, der dagen var luftig“.

Men vi har en mere fuldstændig beretning om den paradisiske tidsalder i Ecclesiasticus (Jesu Siraks visdoms bog), hvor det heder:

„Herren skabte mennesket af jord . . . Han gjorde dem efter sit billede . . . overlæg og tunge og øine, øren og hjerte til at betænke med gav Han dem . . . Han opfyldte dem med kundskab og forstand og viste dem godt og ondt. Han satte sit øie paa deres hjerter, at vise dem sine gjerningers majestæt . . . at de maatte lovprise hans hellige navn, at de kunde fortælle hans gjerningers majestæt . . . Han gav dem det, at de kunde berømme sig af hans underlige ting evindeligt . . . Han tillagde dem belærelse og livs lov til arv, at de, som nu er til, skulde kjende, at de er dødelige. Han oprettede en evig pagt med dem og viste dem sine domme. Deres øine saa en herlig majestæt, og deres øre hørte hans herlige røst. Og Han sagde til dem: Var eder for al uret! og Han gav dem befaling, hver om sin næste.“¹⁾

I denne bibelske beretning om menneskets oprindelige forfatning har vi grundlaget for alle mere eller mindre formørkede folketraditioner om menneskets høie oprindelse og endemaal, hvorom de gamle barder, skjalde og sybiller sang i sine hymner og profetiske kvad, og som menneskeslegten i det hele taget ingensinde har draget i tvil, men altid skjænket sin overbevisnings fulde tillid.²⁾

XV.

Fornuftens holdepunkt.

Naar baade den gamle og den nye filosofi har vist sig saa utilstrækkelig, naar vor egen og alle tiders fornuftige indrømmelser og vidnesbyrd samt den religiøse erkjendelse hos alle folk peger opad mod det himmelske lys som det eneste, der kan give os løsningen af vor tilværelses gaader, hvad har vi da at gjøre for at faa klarhed derom? Etsteds maa den findes; thi Gud, al lysets kilde, kan sikkerlig ikke ville, at vi forbliver i mørket.

Ikke at skride fremad i undersøgelsen af det sande, vor fornuft øiner, og som den selv, ved de af skaberen

¹⁾ Jesu Siraks visd. kap. 17. ²⁾ Herom siger Göthe: „Das Wahre war schon längst gefunden, hat edle Geisterschaft verbunden; das alte Wahre fasz es an!“

hos den nedlagte evner og kræfter, udpeger veien til, det vilde være at svigte, ja ligefrem foruegte den skyldighed, der paaligger os som fornuftvæsener.

Trøstig vender vi derfor vort blik mod vort væsens himmelske ophav for at faa det lys, som skal opklare vort livs dybe hemmeligheder. Og hvad er vel naturligere for os skabninger end med tro og tillid at se op til vor skaber som barnet til sin fader, for at faa forklaring over de ting, vi umulig af os selv kan fatte? Selve vor naturlige erkjendelse leder os fornuftigvis til den tro til Gud, at Han, som vor menneskenaturens oprindelige ophav og al sandhedens kilde, hverken kan ville skuffe os eller selv skuffes, og vi bør være forvissede om, at vi kan komme til erkjendelse af den sandhed, vi oprigtig søger, fordi det vilde være mod al sund fornuft at mene, at Gud skulde faafængt have nedlagt i vor sjæl baade denne ligen efter sandhed og vor fornufts evner til at søge den. Troen paa Gud er da det første; fra den udgaar og i den bunder al vor menneskelige kundskab om sandheden og dens efterforskning.

De er vistnok faa, hvis fornuft er saa forventt, eller hvis moralske sans er saa dybt sunken, at de med velberaad hu vilde gjøre sig skyldig i at negte sin Gud og skaber tro. Vi siger „med velberaad hu“; thi der gives udentvil en mangfoldighed af dem, der indbilder sig at gjøre brug af sin fornuft, naar de haardnakket paastaar, at de kun tror, hvad de begriber, og eftersom de ikke „begriber“ Gud, saa tror de heller ikke paa Ham. Men tro og begriben er ganske forskellige øvelser af vor sjæls evner, og det er just ikke noget tegn paa forstand at forveksle dem.

Ved disse forstandskloge, hvad det vil sige at holde sig fra livet (sjælelivet!) alt det, som ligger udenfor ens evne til at begribe? Er de sig bevidst, at i det øieblik et menneske gjør et saadant princip til regel for sine tanker, maa han, om han vil være konsekvent, negte sin egen tilværelse, fornuften, skabningen ligesaa fuldt som Guds tilværelse — thi han begriber dem ikke? Saa at dette tilsyneladende høitflyvende paaskud for ikke at tro paa Gud falder plat til jorden som det urimeligste af alt, som den pure ufornuft.

Er der vel en eneste blandt mennesker, der begriber mennesket, skabningen, Gud? eller et menneske, der begriber, hvad det er at se, føle, høre eller tænke? Hvor er vel den filosof, som magter at begribe den simpleste bevægelse af sit eget legeme? Er det ikke saa, at det ringeste sandkorn, vi træder under fødder, det mindste græsstraa, vi uanset gaar forbi, den svageste tone, vinden bærer frem, og mangfoldige andre naturfænomener af en mere gribende virkning fremstiller for vore begreber mysterier, i sit slags ligesaa ubegribelige som den uudgrundelige guddom? Der gives ikke noget i den vide verden, som ikke i en eller anden forstand rækker ud over vore fatteevners yderste grænse. Altsaa, at gaa ud fra det princip at udelukke fra ens sjæleliv alt det, man ikke fuldtud begriber, bliver ensbetydende med: ingenting at tro, ingenting at kjende, ingenting at elske, ja egentlig ingenting at udrette her i livet. Thi det at tro er

forudsætningen for al kundskab, al kærlighed, al frugtbringende gjerning.

Derfor er den, som erklærer ikke at ville tro paa andet, end hvad han begriber, i modsigelse med sig selv og med hele naturen. Han pukker paa sin forstand; men i virkeligheden er han fornuftens fiende og tyran. Thi tro er en af de væsentlige og lov-mæssige følger af fornuftens øvelse.

Men hvorom alting er, disse mennesker, som mener at bøje sig for fornuftens krav paa at begribe, naar de ikke tror paa Gud — de tror alligevel paa sin vis saa sterkt som nogen. Der er heller ingen anden udvei for dem. De tror paa sine sanser, de tror paa penge, paa sin stand og stilling i livet, paa sine ønsker og begjæringer, paa sine lidenskabers tilfredsstillelse. Sagen er kun den: Paa grund af en mere eller mindre systematisk forvendthed eller mangelfuldhed af de høiere evner i sjælen vil de under fornuftmæssighedens paaskud give sig mine af, at naar de ikke tror, er dette tegn paa en overlegen forstand og visdom. Deres ræsonnement minder os om Æsops fabel om ræven, som kom ud minus halen, da den blev fangen i en rævesaks. Læserne vil erindre resten af historien (at den endog gjorde sig til deraf). Saaledes vilde disse selvkloge gjerne bibringe sig selv og os andre den tro, at deres mangel — rigtignok en hovedmangel — er en prydelse for dem og noget at sætte særlig pris paa.

Men fornuften siger os det modsatte. Naar sandheder gjøres ens fornuft indlysende, og han alene af den grund negter at tro dem, fordi de ligger over hans fatteevne, da kan enhver normal, forstandig tænker ikke andet end ause ham for et ligesaa enfoldigt menneske, som vi f. eks. maatte holde den astronom for at være, der vilde benegte de planeters tilværelse, der ligger udenfor hans synsvidde, fordi de kun er opdagede ved hjælp af teleskoper.

Men der er paa den anden side et overveiende antal af oprigtige sandhedssøgende og ikke mindst blandt de mere dannede samfundsklasser. De er fuldt beredvillige til at modtage al den oplysning om sandheden, der maatte gives dem. Kun er de ikke villige til at antage noget som sandhed, der forekommer dem at være stridende mod deres fornuftige erkjendelse; hvad de skal tro, maa have en for fornuften tilstrækkelig indlysende grund. -- Nuvel, det er netop grund-sætningen for at tro, vi har fremstillet i „en alvorlig søgendes“ overveielse (se afsn. V og fig.), hvortil vi her igjen henviser. Thi det er den sande og rette fornufts holdepunkt, og man maa kun kræve af dem, der gjør dette synspunkt gjældende for sin sandhedssøgen, at de frimodig gaar frem i overensstemmelse med sit princip. Kun har man her for en stor del tilvandt fordom at overvinde, der væsentlig hindrer ens fremskridt i at tilegne sig det sande. Man er gjerne forud indtagen mod de sandheders natur, som religionen foreholder at tro — ikke fordi de staar over fornuften, hvad der jo er en selvfølge, aldenstund vi har faaet dem gjennem aabenbaringsens høiere lys — men fordi disse aabenbarede sandheder, just fordi de

er os aabenbarede, antages at være i strid med menneskefornuftens naturlige lys. Deraf den formentlige vanskelighed, fornuften skulde have for at tilegne sig trossandhederne.

Men en saadan misopfattelse falder bort ved en simpel overveielse af det nødvendigvis ensartede forhold, der maa finde sted mellem det sande, vi erkjender med vor fornuft, og det sande, der meddeles os ved trossandhedernes aabenbaring. Det sande kan nemlig ikke være i strid med det sande; lyset fra oven kan ikke modstride lyset hernede; sandhed ikke modsiges sandheden, om den end tilhører forskellige ordener, nemlig det naturliges og det overnaturliges. Lys og sandhed er, som det blaa himmelhvelv og det vidtstrakte hav, efter sin natur ensartet og sammenhængende i alle sine dele. Vi kan derfor være forvissede om, at naar Gud skjænker mennesket lys for at opklare livets gaader og giver ham tilkjende nye sandheder, da vil dette lys og disse sandheder være i overensstemmelse med fornuftens lys og i fuld harmoni med de sandheder, han gjennem det allerede har kundskab om.

Det røber da kun ufornuft at mene, at der kan være nogen modsigelse mellem lyset, som aabenbaringen giver os det, og vor fornufts naturlige lys; eller at antage, at de aabenbarede sandheder og fornuftens forskrifter skulde være i strid med hverandre. Thi sandheden var jo da i modsigelse med selve den evne i mennesket, som den med nødvendighed maa henvende sig til for at kunne opfattes som sandhed. Men at sandheden fra oven skulde være fiendtlig mod vor fornuft, en modstander af vort sandhedsbegjær, som gennem fornuftens erkjendelse netop inderlig attraar at tilegne sig den — det er toppunktet af urimelighed. Thi ligesom sollyset jo ikke gavner den stærblinde, vilde heller ikke det overnaturlige lys fra himlen gavne mennesket, naar det ikke stod i nødvendigt forhold til vor fornufts naturlige lys. Ja, det kunde uden den fornuftige erkjendelsesevne ikke engang blive mennesket tildel. Sandheden fra Gud uden fornuftens regel for at skjelne og erkjende den vilde være som et rodløst træ uden al jordbund til at spire i. Naar vil da menneskene aabne sin fornufts øjne og indse, at himlens røst og fornuftens og hele universets røst udgjør i samklang ligesom en lovhyrne til den ene Gud, altings ophav og sidste endemaal?

(Fortsættes.)

Reflexion.

Hvor lokkende liflig end verden ser ud,
Der blir dog for sjælen kun tomhed tilbage,
Saalænge vi ei kjender freden i Gud
Og kun lever her for Ham at behage.

Thi da først faar livet sin sandhed og værd,
Naar kærligheds-solen i os faar oprinde;
Og glade vi vandrer vort jordelivs færd,
Naar Kristus, vort liv, i hjertet er inde.

O, maatte vor vandel herefter være
Vor herre og frelser til pris og ære;
O, maatte vor higen kun derefter staa
En plads i himlen engang at faa.

Epilog til pater Scheers foredrag*).

Af dr. K. Krogh-Tønning.

(Fortsat.)

En anden misforstaaelse blev opklaret ved det samme foredrag. Man vil have bemærket, at pateren hele tiden i overensstemmelse med sin kirkes sprogbrug benyttede udtrykket „retfærdiggjørelse“ om hele vor subjektive forløsning, medens vi benytter det samme udtryk kun om et enkelt led eller trin i „saliggjorelsens orden“. Hvorvidt det er berettiget at benytte udtrykket i hin omfattende betydning eller ikke, skal her ikke undersøges. Men hvad sagen selv angaar, da er det klart, at naar det nu engang benyttes paa denne maade, da maa „de gode gerninger“ eller helliggjorelsen indgaa som moment indenfor fremstillingen af „retfærdiggjorelsen“; og naar vi fra vort standpunkt og i overensstemmelse med vor sprogbrug — som jeg vistnok ogsaa holder for den rette — og hvorefter retfærdiggjorelsen væsentlig kun betegner en syndsforladende akt i Guds hjerte, der i begrebet maa tænkes forud baade for gjenfødelse og helliggjorelse, benægter katolikernes ret til at regne de gode gerninger med som moment i sin lære om retfærdiggjorelsen, uden at lægge merke til, at de ved det sidstnævnte udtryk forstaaer noget helt andet end vi, da falder vor protest virkningsløs til jorden, fordi den var et slag i luften. Den har ikke rammet sit maal. Og der er i og for sig intet i veien for at antage, at begge parter er enige om, hvad der skal til for at retfærdiggjores for Gud, naar man blot fra begge sider først har forvisset sig om, at der tales om samme sag. Skulde det maaske tilsidst vise sig, at man i al den lange tid har stridt om ord under indbildning om, at man stred om sag? For en ikke ringe del ialfald er jeg bange for, at dette forholder sig saa. Jeg skal dog her ikke indlade mig videre paa dette, som jeg dog haaber at faa anledning til at klargjøre nærmere paa sit sted i min dogmatik. [At striden mellem katolikker og dansk-norske lutheranere er ophørt at være en strid om en sag, er bevirket ved, at den katolske kirke har fastholdt sit oprindelige standpunkt, og læren indenfor lutherske trossamfund er vendt tilbage til det standpunkt, man ved reformationen forlod.]

Der var noget andet at merke ved dette foredrag, hvoraf der kan tages lærdom, den betydning nemlig, som overhoved maa tillægges det ethiske i kristendommen. Taleren fremholdt nemlig, at man af den sætning, at vor egen naturlige kraft er intet værd, ikke maa drage den slutning, at det gode, som fremkommer, ikke som naturprodukt, men som udtryk for den gjenfødte, helliggjorte villie, heller ikke har noget værd i sig selv og for Gud. For at klargjøre min mening om foredragets betydning i dette punkt maa jeg forudskikke nogle bemærkninger. At det gode mangler enhver selvgylldighed, er jo visselig en i sin dybeste grund umoralsk sætning, der hverken kan bestaa for filosofisk eller theologisk kritik. Man siger: Det gode er godt, fordi Gud vil det; altsaa: fra Guds vilje henter det gode sin gylldighed. Hermed har man

vistnok sagt en sandhed. Men dersom sin sætning ikke faar sit nødvendige korrelat i en anden sætning: Gud vil det gode, fordi det er godt — hvorved det godes selvgylldighed erkjendes, da kommer man tilbage til begrebet om den vilkaarlige Gud, den Gud, der bestemmer det gode i vilkaarlighed, den Gud, hvis tilbedere har sagt, at Gud ikke blot kunde have indrettet verden saa, at summen af triangelens vinkler ikke var lig to rette og cirkelens radier ikke lige store, men tillige saa, at mord og hor var ethiske handlinger, men ikke næstekjærlighed og kyskhed (jfr. Duns Scotus, Cartesius, Calvin, Theodor Beza og andre). Gud tænkes her kun som den absolute vilje, der uimodstaaelig og vilkaarlig determinerer alt. Nu lader det sig ikke negte, at der i vor protestantiske theologi har gjort sig en meget tydelig determinisme gjældende. Begrebet om vor naturlige afmagt til det gode under syndens herredømme er bleven overspændt derhen, at ogsaa det gode liv, som fremgaar af et gjenfødte, helligt indre, i sig selv er ganske betydningsløst. Gud, heder det, virker alt. Vi er de rent passive redskaber. Han er det eneste gjældende ziffer i vort liv. Vi er lutter nuller. Under disse omstændigheder bortfalder ansvaret for livet. Determinismen kan ifølge sit væsen ikke afsætte nogen brugbar etik. Denne mangel eller rettere denne skjebnesvangre fejl ved vor ældre orthodoxy er efterhaanden bleven følt og erkjendt. Man erfarede, at den deterministiske theologi ved siden af sig baade taalte og maatte taale dyb immoralitet. Pietismen traadte til for at hjælpe. Den hjalp ogsaa til en vis grad, nemlig ved sin kraftige askese. Men den hjalp ikke ad konsekvensens, men ad inkonsekvensens vei. Den satte kun en ny lap paa et gammelt klædebon, idet den lod det deterministiske udgangspunkt uanset og fortabte sig efterhaanden i et slags sentimental og ufrugtbar jammer over vor elendighed. Overhoved: det ethiske element har baade før og efter pietismen ganske vist været sat ind i vort system, og naar der klages over systemets mangel paa etik, da peger man paa dette element og erklærer: Der har I jo alt, hvad I kræver. Men dermed har man ikke svaret paa den anke, der gaar ud paa, at et deterministisk system efter sit væsen ikke kan afsætte en brugbar etik, fordi det udelukker ansvaret. I et saadant system er ethiken et fremmed element. Det ethiske element er her ikke træets organiske frugt, men udenfra paahængte frugter, ligesom æblerne paa juletræet. Men paa frugter af den art har man ligesaa lidt lov til at gjøre regning, som man har ret til at vente frugter af et træ, der er plantet i en jordbund, der er ligefrem skadelig for dets trivsel og liv. Ogsaa dette blev efterhaanden erkjendt af mange. Men hvad var at gjøre? Man havde paa forhaand ubetinget tillid til det nedarvede system. Og dog viste det sig uholdbart i et hovedpunkt: det gav ikke organisk plads for det ethiske. Hvad var at gjøre? Man underkastede systemet en revision. Med saare velvillige øine blev det gennemseet. Og se, resultatet af den velvillige revision var dette, at systemet dog tilsidst udelukkede det deterministiske og gav plads

*) Redaktionens bemærkninger er hossatte i [].

for det ethiske, om ikke gennem hoveddøren, saa dog gennem en bagdør. Saaledes gik det da til, at man fandt alt fornødent i det overleverede system, og den mening fandt vei, at alt dette fandtes deri fra første færd af, medens sandheden var den, at man ligervis som middelalderens alkymister fandt det guld i digelen, som man først selv havde bragt deri. Det er ikke hermed min mening at anklage noget menneske for bevidst, forsætlig forvanskning af historien. Men man ved, hvor let vi mennesker har for at tro det, vi usigelig gjerne vil tro. Jeg har selv i lang tid i al oprigtighed ment, at hin velvillige opfatning af historien var den rette. Men forskningen af de hidhørende kilder har vist mig noget andet. Den fulde historisk videnskabelige ærlighed forlanger bydende den erkjendelse, at det deterministiske udgangspunkt i vort gjældende system lidt efter lidt er borteskamoteret for at give plads for det ethiske, der ikke kunde undværes. Det ethiske, overhoved viljemomentet i vor nu almindelig gjældende betragtning af vor subjektive forløsning er ikke en organisk udvikling af vort oprindelige system, men er kommen ind ved en gjenoptagelse af synsmaader, som ligger forud for vort system. Jeg har delvis paavist dette i det hidtil udkomne af min dogmatik og vil senere forhaabentlig faa anledning til at give videre videnskabelig dokumentation. I denne forbindelse tillader jeg mig ogsaa at erindre om skolebestyrer S. A. Sørensens artikler „Om den frie vilje“ i „Luth. ugeskrift“, der indeholder meget betydningsfulde bidrag til det omhandlede forholds historiske belysning.

Denne betragtning vil tjene til at forklare det merkelige faktum, som for ikke meget lang tid siden vilde have været en umulighed: at en romersk-katholsk theolog optræder i vor midte og forkynder ærlig og ligefrem, uden at fordølge noget, sin kirkes lære om det ethiske eller „de gode gjerninger“, uden at denne forkyndelse i noget væsentligt punkt er egnet til skurre selv i det mest lydhørte orthodoxe øre. Sagen er simpelthen den, at han i alt væsentligt gjorde det ethiske gjældende paa samme maade, som det nuomstunder gjøres gjældende ved vort universitet, i vor litteratur, paa vore prædikestole og overhoved i den allerstørste del af den protestantiske verden. Det er ikke i en omskiftelse af den talendes røst, at dette merkelige faktum har sin forklaring, men i en omskiftelse af de hørendes øren. Pateren talte ud fra det standpunkt, hans kirke altid har indtaget. Men vi hører ikke længere med den gamle orthodoxis øren, men med øren, for hvilke det er ganske kurant tale dette, at det gode har værd i sig selv, om det end tillige er saa, at vi aldrig kan præstere noget ethisk godt, der har betydning for det evige liv, uden i kraft af Guds iboende naade — en tanke, som pateren belyste ved en anvendelse af billedet om vintræet og grenene, som var akceptabel for enhver protestantisk nutids-theolog, hvis aandsliv ikke er krystalliseret i det syttende aarhundredes skolastiks former. I hele den protestantiske verden og navnlig, tror jeg, blandt den

ynge slegt af theologer, er der en udbredt og rigtig følelse af, at der indenfor vort overleverede system, det gammeldags orthodoxe, findes døde pletter, golde partier, paa hvilke vi ligesaa lidt kan leve som paa pietismens tidselmarker, paa hvilke der kan anvendes, hvad der gjælder om naturens tidselmarker, at det aldeles overveiende antal af levende væsener i længden ikke kan leve paa den. Om denne erkjendelse er der for tiden en meget omfattende enighed. Men der er ikke fuld klarhed over, hvordan der skal hjælpes. Man tyr til det, som kaldes „tidens tanker“, og erklærer hver den for en ignorant, der ikke formaar at tænke tidens tanker med. Nuvel, der gives gode ting blandt tidens tanker. Dem skal vi bruge. Men dels maa der gjøres opmærksom paa, at tankerne ikke er gode, fordi de er tidens, dels, at der gives onde, ubrugelige tidstanker; og især skal jeg i denne forbindelse minde om, at man stundom peger paa store, fortræffelige tanker, som man kalder tidens (o: nutidens) uden at merke, at det igrunden er fortidens store og fortræffelige tanker, som man har gjenoptaget, uden at merke, at det er gamle kjendinge, fordi de tildels optræder i nye former, under forandrede forhold, især under andre modsætninger end før. En saadan uvurderlig stor tidens tanke, som igrunden er fortidens, er den fornyede ethiske fordring til kristenlivet. Naar vi paa dette felt virkelig mødes i væsentlig forstaaelse med en repræsentant for romerkirken, saa er det, fordi han repræsenterer en fortidstanke, der er bleven fordunklet i vort system, men som er væsentlig identisk med nutidens ethiske tanke, der klarer sig for vor bevidsthed, alt efter som systemets deterministiske slør hæves. Det er denne tilbagevenden, uformerket og i al stilhed, til et mere ethisk udgangspunkt for vort system, som jeg i min dogmatik har kaldt den „stille reformation“.

Min mening om, hvilken værdi og betydning paterens behandling af dette det vigtigste punkt i den hele foredragsrække — naaden og det ethiske — har for os, kan jeg altsaa sammenfatte i dette: foredraget tjente til at berigtige de falske forestillinger om den romerske kirkes formentlige semipelagianismus; og dernæst: dets betoning af det ethiske i kristenlivet stemte i sig selv vel overens med tidens bevidste eller ubevidste trang og tjente paa samme tid til at vise sammenhængen mellem denne trang og kirkens fortid. Man vil efter dette have ondt for at negte, at det er dybe interesser, der knytter sig til paterens behandling af dette punkt. Jeg antager, at denne interesse vil være tilstede hos enhver, som har faaet øinene aabne for sagens betydning, og hvem sandheden gjælder fremfor alle hensyn.

IV.

Som det næst vigtigste punkt vil jeg nævne absolutionen og skriftemaalet. Ogsaa her var der anledning til at faa berigtiget noget med hensyn til gjængse forestillinger om catholicismen og at lære noget med hensyn til vore egne forhold.

Det er en meget udbredt forestilling iblandt os,

at den romersk-katholske kirke ikke tager det nøie med de subjektive betingelser for en gyldig absolution, eller at den sidder inde med den forestilling, at et menneske kan opnaa sine synders forladelse alene ved den udvortes benyttelse af den ydre handling: „bodens sakrament“ uden anger og uden tro. Dette er en misforstaaelse. Pateren oplyste i streng overensstemmelse med sin kirkes lære, at en en virkelig syndsforladelse er „umulig uden anger“, ja at den, der gaar ind under absolutionsordet uden hjertets anger, begaar en „helligbrøde og føier en ny svær synd til sine forrige synder“. Men kræves der da ikke ogsaa tro? Visselig. Men mindre opmerksomme iagttagere har overseet dette, fordi der er den formale forskjel mellem den katholske og vor theologis fremstilling heraf, at medens vi stiller troen sideordnet med angren, behandler katolikkerne troen som moment i den sande anger. [Man kan ogsaa sige, at troen er det nødvendige, altid forudsatte og derfor ikke altid udtrykkelig nævnte fundament.] „Troen paa Kristus og tilliden til hans uendelige fortjeneste“ blev i hvert fald fremhævet som en nødvendig forudsætning for tilegnelsen af syndernes forladelse.

Medens man paa den ene side gjør hin anklage gjældende, at det formentlig tages for let med betingelserne for syndsforladelse, gjøres det paa den anden side gjældende, at man i en anden henseende stiller uberettigede betingelser, nemlig gennem de saakaldte „fyldestgjørelser“ eller bodsgjæringer. Men her bragte foredraget den forklaring (som forøvrigt theologen, der studerer disse ting, kjender før), at disse bodsgjæringer ikke er at betragte som betingelser for adgang til syndsforladelsen, da de meget mere følger efter den modtagne syndsforladelse, og at de overhoved skal tjene til at udrydde „syndens levninger“, eller, som pateren udtrykte det, til at bringe „syndens braad ud af hjertet“. „Skriftefaderen kan anvise os at gjøre godt igjen, hvad vi har forskyldt, for saavidt det staar til os. Den virkelig angrende maa ogsaa gjøre sin næste fyldest og derved bevise sin angers egthed, naar hans ære, hans timelige gods eller hans sjælevel har lidt skade ved vor synd.“ („Mrgbl.“s referat.) Hvad der forøvrigt maatte være at bemærke ved disse bodsøvelser, saa lader det sig ikke negte, at ogsaa herved er udhævet et kristeligt ethisk livsmoment af megen værdi og betydning. Eller mon det ikke er saa, at det hos os tages altfor let med dette at gjøre godt igjen, hvad vi har forbrudt, for saavidt det staar til os? Mon vi ikke vilde have godt af at faa en paamindelse fra skriftefaderen om at bede vor næste om forladelse for krænkelser? vilde dette ikke være en gavnlig, ja ofte nødvendig ydmygelse? Og havde ikke skriftefaderen ret til at betvile egtheden og oprigtigheden i dens anger, som viste sig uvillig til dette eller til at gjøre godt igjen (yde „fyldestgjørelse“ for) den uret, han har tilføjet nogen? Mon ikke det ethiske alvor i dette stykke hos vore romerske brødre er egnet til at minde os om en tilsvarende slaphed hos os selv? Man mener at være færdig med sagen, naar regnskabet er opgjort med Gud. Ja vel,

hvis dette kunde siges. Men stundom maa der vel siges, at opgjøret med Gud gaar gennem opgjøret med mennesker eller til en begyndelse gennem villigheden dertil. Eller tror man virkelig, at nogen tør troste sig med virkelig at eie forladelse hos Gud for den brøde mod mennesker, som han overfor dem betragter med ligegyldighed? Det her omtalte er et dybt indgribende moment i den romersk-katholske skriftemaalspraksis, som siges at sætte dybe merker i det katholske liv; og jeg tror, at der er grund til at beklage, at dette moment ikke blev nærmere udviklet af pateren. Om der forøvrigt var hundrede indvendinger at gjøre mod denne praksis, saa vilde det ikke ophæve, at der var noget godt at lære af dette.

Et andet, som var at lære med hensyn til absolutionen eller „bodens sakrament“, som vore lutherske fædre kaldte denne handling i overensstemmelse med gammel sprogbrug, er af mere almindelig art; jeg mener: vurderingen af denne handling som en udtrykkelig guddommelig indstiftelse ved siden af de andre naadens midler. Ikke saa, at vi ikke skulde kunne lære dette ogsaa indenfor vor egen kirke. Men en paamindelse herom fra et hold, som overhoved stærkt betoner uundværligheden af de ydre naadens midler, kunde det nok være værd at tage med i en tid som vor og i et samfund som vort. Thi hvordan vurderes denne Herrens indstiftelse hos os? Svaret paa dette spørgsmaal havde vi i en signifikant handling, der skulde synes næsten utænkelig i et kristent samfund: Der er truffet offentlig foranstaltning til at gjøre det muligt for et menneske, der kalder sig og skal gjælde for lem af Herrens kirke, at leve og dø uden nogensinde at benytte et naadens middel, der har samme klare guddommelige sanktion som daab og nadver! [Vi minder her om stiftsprovst Kofoed-Hansens ord i: „Hvor er menigheden?“, at der i bibelen er mindst ligesaa sterke beviser for, at „boden“ eller det egentlig saakaldte skriftemaal med syndsforladelsen er et sakrament, som at daaben er et.] Kirkesamfundet hviler paa en institutionel dobbelthed af naadens midler: ord og sakrament. Men disse to optræder hver for sig væsentlig i to hovedformer, som beror paa udtrykkelig guddommelig indstiftelse. Sakramentets former er daab og nadver. Ordets former er bibel (Guds verbale henvendelse til syndere i almindelighed) og absolution (Guds direkte verbale henvendelse til hver enkelt synder). Paa disse fire guddommelige institutioner hviler kirkebygningen som paa fire hjørnesteene. Kan bygningen undvære den ene af sine fire hjørnesteene? Jeg mener: Nei. Og dog har vi gjort vort til at rive den ene hjørnesteen bort. Dette regner jeg for et af de betydeligste tidens tegn i vort samfund. Man trøster sig indtil videre med, at adgangen til at forsmå det omhandlede naademiddel kun meget lidet benyttes. Men dertil bemærkes, at dette ikke undskylder dem, der har aabnet adgangen, undskylder dem ligesaa lidet, som om de havde givet kirkelemmerne som saadanne frihed til at forsmå bibel eller nadver.

Og dernæst: Der siges fra paalideligt hold, at der allerede gives menigheder, hvor det ansees som tegn paa sand kristendom og egne aandelighed, at undrage sig fra absolutionen. Her er plads for Herrens klage: „Jeg ynkes inderlig over folket;“ plads for frygt. Thi hvad er der vel tilbage, som vort samfund ikke kan lægge voldsom haand paa, naar det endog kan gjøre sit til at berøve sig selv en guddommelig institution, der er en af samfundsbygningens hjørnestene? — Nei, vi har ikke ondt af at mindes om den kirkelige absolutions værd og nødvendighed, fra hvilket hold mindelsen end kommer! Det var i sandhed ikke formeget, om skammens rødme over, hvad her er skeet, bedækkede vore ansigter ved saadan mindelse. Jeg siger vore; thi jeg lægger aldeles ikke skylden udelukkende paa den styrelse, som har iverksat foranstaltningen. Samfundet er solidarisk; og styrelsen havde ikke handlet, som skeet er, hvis tidsaand og opinion ikke havde været, som den er. Men den er vi allesammen om at præge.

Jeg kommer til det private skriftemaal. Og her kunde jeg nok sige: „O, gid jeg havde tusend munde og tusend tunger i hver mund!“ Jeg vilde bruge dem alle til at udraabe: Vor kirke maa have det private skriftemaal igjen! — Herren har sagt til sine tjenere: „Dersom I forlader nogen sine synder, er de dem forladte; dersom I beholder nogen sine synder, er de dem beholdne (Joh. 20, 23).“ Dersom I gjør det ene — dersom I gjør det andet. Det ene eller det andet skal gøres. Hvad skal i tilfælde Herrens tjener gjøre? „Forlade“ eller „beholde“? Beror ikke dette paa hans indtryk af sjælens tilstand? Og hvorledes skal han faa dette indtryk af sjælens tilstand uden privat forhandling, privat skriftemaal? Vi har et saakaldt almindeligt skriftemaal forud for absolutionen, og selv dette var i lange tider ikke officielt opretholdt i et samfund, som dog grunder sin absolutionshandling paa dette Guds ord. Denne blege skygge af et skriftemaal kan i det høieste virke som en nødhjælp under tidernes ugunst, saa det ikke bliver ganske umuligt for presten at lægge sine hænder paa de knælendes hoved. [Saa priseligt dr. Tonnings skridt henimod sandheden end er, saa tør det dog ikke oversees, at selv om lutheranerne fik indført det private skriftemaal, vilde de dog ikke derved opnaa hovedsagen. Thi meddelelsen af syndsforladelsen tilkommer kun presteskabet, og da den apostoliske succession jo er afbrudt i de lutherske kirkesamfund, har disse heller ingen prestevielse, ingen prester — om end „ordets tjenere (Diener am Wort, Prediger, ministri)“ formedelst vore nordiske folks vedhængenhed ved sin gamle, katholske sprogbrug endnu fremdeles heroppe benævnes „prester“, skjønt de blot er lægmænd — og ingen prestelig magtfuldkommenhed.] Men det kan ikke forhindre, at dette, som skulde være saa kjær en gjerning, bliver en tung gjerning for Herrens tjener. Karl Roll, ære være hans minde, døde, tror jeg, som martyr for sine sympathier i dette stykke. Hans hjerte, hans livs dybeste overbevisning drog ham hen til det private skriftemaal; men hans stilling

krævede noget andet af ham. En tung stilling, tung nok til at tære paa en samvittighedsfuld mands livskraft. Mon vi i dette stykke ikke skulde have noget at lære af en virkelig skriftefader med den rigeste erfaring? Hans skildring af sjælens umiddelbare trang til at oplade sig i bekjendelse, ikke for hvemsomhelst, men specielt for den mand, under hvis indviende hænder han skal modtage forladelsen, og paa hvis taushed han kan stole ligesaa trygt som paa sin egen, skildringen af bekjendelsen som middel til ydmygelse, som middel til at rehabilitere mennesket som moralsk væsen, alt dette oplyst ved gribende eksempler fra egne oplevelser, alt fremstillet saa hjertevarmt, saa anskueligt, med saa megen indtrængende veltalenhed — skulde der ikke være noget at lære af dette? Hvem skulde bedre kunne lære os det end en, der staar i denne gjerning fra dag til dag, fra aar til aar? Jeg kan ikke tilbageholde den bemærkning, at den, der her ikke kunde lære noget, neppe selv har lært, hvad skriftemaal er efter sit væsen. Jeg vil blot minde om en eneste af disse skildringer: Koleraen rasede i den menighed, hvor pateren dengang var prest. Han fulgte med en ung læge til en kolerapatient. De gik tause ved hinandens side, begge tænkende paa den død, der maaske truede dem. De kom forbi en kirke paa veien til den syge. Da sagde pludselig den unge læge: „Hr. pastor! jeg ønsker at skrifte.“ Vel, de gik ind i kirken, og den unge mand, som i mange aar havde forsømt denne kristenpligt, aflagde et grundigt skriftemaal og modtog derefter alle sine synders naadige forladelse. Han havde fundet udsoning med sin Gud, og dete fyldte ham med jublende glæde. Da pateren kom ud af skriftestolen, faldt den unge mand om hans hals og erklærede, at dette var den lykkeligste dag i hans liv. Derpaa gik de begge glade og frimodige til den syge. Men mon hin unge mand havde modtaget syndsforladelsen med saa megen glæde, dersom han ikke først havde aabnet sit hjerte for den, der skulde tilsige ham den, og lært ham den synder at kjende, hvem han skulde absolvere? En psykolog vilde ikke være i tvil om svaret.

(Fortsættes.)

Rettelser i dr. Krogh-Tonnings epilog. I nr. 44, side 349, sp. 1, l. 25 staar „men“, skal være „man“; l. 12 f. n.: „saa det andet“, skal være: „for det andet“; side 350, sp. 1, l. 40 skal staa: „være med paa at afbryde enhver diskussion med den“; side 352, sp. 1, l. 16: „Nu tror man“, skal være: „Her tror man“. De øvrige trykfeil, der er indkomne i „Mrgbl.“s tekst, og som sammesteds er paaviste af epilogens forfatter, berigtiges i vor tekst.

Til udvortes andagt

i lighed med den, den katholske kirke altid har pleiet og holdt i ære som et nyttigt udtryk for, ja et nødvendigt komplement til den indvortes andagt, ytrer der sig atter og atter trang hos protestanterne. Saaledes skrives der i „Tromsø stiftstd.“: „Spurgeon holdt en kort, men inderlig bøn, i hvilken hele menigheden, unge og gamle, store og smaa deltager knælende. Hvor det gjør et godt indtryk, og hvor længe skal det vare, før samme tiltalende skik indføres i de skandinaviske kirker?“

Nutids-tilstande.

„Aftp.“ nr. 657 skriver i en korrespondance fra Kjøbenhavn: „Ret interessant var en liden diskussion, som disse forslag [om presternes lønning] gav anledning til. Den reistes af ex-pastor Henning Jensen . . . Han støttede sig ikke til egne meninger, men til forskellige udtalelser af ansete prester i folkekirken, væsentlig paa det nys i Kjøbenhavn afholdte kirkelige møde af prester og lægmænd. Herfra citeredes af ham fornemlig pastor Johannes Klausen som en af de fremtrædende ny-grundtvigianere og Vilhelm Beck som en af hovedmændene i „Indre mission“. Af dem var der bl. a. sagt, at knapt en tiendedel af dem, som konfirmeres, nogensinde efter konfirmationen søger kirken — undtagen til nød ved bryllup og saa ved begravelse . . . Henn. Jensen fandt, at folkekirken under den af hine ansete geistlige erklærede misère ikke er, som grundloven siger, det danske folks kirke, og at den i høj grad trænger til at reformeres.“

Fra det indre Berlin

har „Aftp.“ i den seneste tid leveret nogle artikler, som karakteriserer forholdene blandt hovedstadens lave befolkning.

Efterat den daarlige tilstand i religiøs henseende blandt mændene er skildret, heder det i nr. 658:

„Desværre lader det sig ikke negte, at ligegyldigheden overfor religionen ogsaa hos den kvindelige del af befolkningen er i høj grad tiltaget . . . Nu erholder jo børnene vistnok religionsundervisning; men denne tildeles desværre for det meste saaledes, at den kun bliver hukommelsesstof, ikke noget, der griber sindet; saa den ligeoverfor de omtalte indflydelser for det meste er helt uden virkning . . . Kun meget faa besøger efter konfirmationen kirken, saa at snart ogsaa den ydre sammenhæng med de religiøse forestillingskredse opløses . . . Kan man nu under disse omstændigheder undres over, at en stor del af den unge og yngste slegt overhoved betragter religionen som noget, der ikke engang er omtanke værd? At de anser alle troende enten for hyklere eller dumrianer? . . . Denne ligegyldighed gaar haand i haand med en voksende afstumpning af den sedelige bevidsthed, . . . og heraf udvikler sig sindets stadig voksende raahed.“

Og alt det til trods for den „evangeliske“ kristendoms velsignelser i modsætning til catholicismen?

„Bibelkvinder“.

Til den øvrige masse af selvbestaltede forkyndere af „Guds ord“ føies en her ny art, idet der er oprettet et hjem, hvori for tiden 9 kvinder mellem 17 og 30 aar gennemgaar et 6 maaneders kursus, efter hvilket de anvendes i indre eller ydre mission. Det fremhæves udtrykkelig, at de har i almindelighed ingen forkundskab. Og saadanne skulde paa 1/2 aar blive duelige til at forkynde og forklare kristendommens ligesaa dybe som ophøiede sandheder? Jaja, jo galere, jo bedre!

Om tilstanden i Hammerfest

skriver „Vestlp.“: „Der har været megen vanskelighed og møie for mange af de brandlidte; men saa er der paa den anden side vist en hjælpsomhed, velvilje og gjestfrihed fra mangfoldige kanter, som maa forbause. Navnlige har de i Hammerfest boende katolske prester og sygehusforstandere vist en storartet hjælpsomhed og havt sit sygehus fuldt af husvilde lige siden branden.“

Et fornuftigt ord.

Nr. 252 af „Intelligenssedler“ bringer en længere redaktionsartikel, som vi kan anbefale adskillige herværende blade, ja endog somme katolikere, for dens fordomsfrie doms skyld. Vi hosføier vore bemærkninger i []. Bladet skriver som følger:

„Verdens gang“ har reist et angreb paa katolikerne hersteds, særlig paa præfekten, dr. Fallize. Navnlige gjælder angrebet præfektens optræden ligeoverfor to katolske enkefruer, der er negtet adgang til alterets sakramente.

„V. g.“ for lørdag skriver:

„Det fortælles, at to herværende katolske enkefruer skal være exkommunicerede, eller negtet altergang, af ganske merkelige grunde.

De har været gift med bekjendte af den lutherske lære. Mellem egtefolkene har der været indgaaet den overenskomst, at af deres børn skulde dotrene opdrages i den katolske, sønnerne i den lutherske tro.

Det løfte, som saaledes er givet afdøde egtefæller, skal den katolske præfekt i Kristiania have villet bevæge vedkommende enkefruer til at svigte for de ukonfirmerede børns vedkommende.

Da disse, som alle hæderlige og rettænkende vil finde rigtigt, har vægret sig for at bryde sit ord, skal exkommunikation være iverksat.

For troende katolikere er jo dette en alvorlig og tungt rammende straf.

Vi gjengiver disse forbausende rygter og opfordrer vedkommende til at gjendrive dem.“ —

I „V. g.“ mandag svarer præfekten, at denne sag angaar „indre anliggende“, og „det falder mig aldeles ikke ind at drage saadanne frem for uvedkommendes domstol“.

Vi beklager dette afvisende svar. Det er muligt, at den katolske opfatning stiller sig iveien for en offentlig redegjørelse af et anliggende som det her omhandlede. Men det virker ikke heldigt, da præfektens svar opfattes som en indrømmelse af ankernes berettigelse.

Vi finder, at almenheden har krav paa en redegjørelse [Hvem giver den ret dertil?], og skal efterindhentede oplysninger meddele, hvorledes katolikerne opfatter og maa opfatte en sag som denne.

Efter guddommelige og menneskelige love er forældre forpligtede til — selv med store opofrelser — at sørge for sine børns vel, ikke blot det timelige, men ogsaa det evige. Men nu lærer den katolske kirke, og enhver sand katolik tror, at den katolske kirke er den ene saliggjørende. Derfor maa kirken forlange, at enhver katolik opdrager alle sine børn i den katolske religion, og for enhver katolik er det en alvorlig samvittighedspligt at gjøre dette. Gjør han det ikke — saafremt det da er ham muligt — saa begaar han en aabenbar dødsynd, som han ingen absolution kan faa for, saalænge han ikke angret, men vedbliver og vil vedblive i sin syndeskyld. Og den, som er i aabenbar dødsynd, kan ikke stedes til alterets sakramente.

Dette er den katolske kirkes ubrødelige lære. Hvis kirken opgav denne lære, vilde den efter katolsk opfatning prisgive baade guddommelig og menneskelig lov og opgive sig selv.

Den, som vil være katolik, maa derfor leve og handle efter denne lære.

Heraf følger det, at den katolske kirke aldrig tillader en katolik — mand eller kvinde — at indgaa egteskab med personer af en anden trosbekjendelse, uden at begge indgaaer paa at lade samtlige børn opdrage i den katolske tro.

Indgaar alligevel en katolik egteskab med en anderledes troende, uden at et saadant løfte er afgivet, eller dersom det givne løfte ikke holdes, da maa det hellige sakramente negtes ham, saafremt han ikke angrer sin synd og høitidelig lover at gjøre alt, hvad der staar i hans magt, forat alle børnene kan blive katholske.

Er det for øieblikket umuligt at opnaa dette, saa nøier kirken sig dog med den gode vilje; thi ogsaa den katholske kirke er en moder, som aldrig forlanger det umulige, men tager i betragtning den menneskelige skrøbelighed. Saaledes, naar den anderledes troende part modsætter sig den katholske opdragelse, og den borgerlige lov — som i Norge — giver ham magten til at sætte sin vilje igjennem.

Men dør den protestantiske egtefælle, og er der endnu børn under 15 aar, for hvem altsaa den gjenlevende part nu alene har bestemmelsesretten, da maa den katholske egtefælle opdrage disse børn i den katholske tro. Et løfte om det modsatte undskylder ikke og er heller ikke bindende. Thi et saadant løfte er — efter den katholske kirkes opfatning — ligesaa umoralsk og ligesaa ugyldigt som f. eks. et løfte om at myrde sit barn.

Undlader den gjenlevende katolik, uagtet han har faaet bestemmelsesretten, at opdrage sine børn i den katholske tro, gjør han sig atter skyldig i en aabenbar dødsynd, og da maa sakramentet paany negtes.

Netop dette er det, som er skeet og maatte ske i begge de tilfælder, som omtales i „Verdens gang“. Sakramentet blev dog først negtet, efterat alt var forsøgt for med det gode at bevæge de to mødre til at opfylde deres hellige pligt. Exkommuniceret er de imidlertid ikke.

Alle — ogsaa katolikker — vil se den store vanskelighed, de to enkefruer var kommet i ved deres aftale med mændene i strid med deres egen religion, den katholske kirkes ubetingede bud og deres eget udtrykkelige løfte. Og særlig vil vi ikke-katolikker uvilkaarlig faa sympathi for medmennesker, som er kommet i saa uløselige konflikter paa grund af en kirkelære [om den ene saliggjørende kirke], som vi ikke alene ikke anerkjender, men ligefrem forkaster.

Men stiller man sig paa den katholske kirkes standpunkt — og det maa man gjøre, naar man vil domme retfærdig om katolikkers forhold — saa er der visselig intet at sige paa præfektens optræden.

Det kan ikke fremhæves sterkt nok, at efter den katholske religion er den katholske kirke den ene saliggjørende. Og i overensstemmelse hermed ansees det, og maa det ansees som et frafald, naar katolikker uden nødvendighed lader sine børn opdrage i en lære, som efter deres egen tro ikke er saliggjørende.

Derfor er ogsaa hele det katholske presteskab for tiden enig i, at de to enker maa negtes den katholske kirkes naademidler, indtil de opgiver at gjøre sine børn til lutheranere.

Det var de katholske prester her i byen, som først negtede de to enkefruer altergang. Denne afgjørelse blev appelleret til præfekten, der er biskop [overhyrde; en katholsk biskop har Norge endnu ikke] for hele den katholske menighed i Norge, og præfekten stadfæstede afgjørelsen. Saa appelleredes for en af enkefruerne til øverste instans, paven i Rom, og paven har i ett og alt erklæret sig enig med præfekten og presterne; præfekten havde kun gjort sin pligt og fortjente ros.

Det er træffende, hvad en katolik til os har udtalt om denne sag: Man kan jage os af landet; men saalænge det tillades os at være i landet, maa det ogsaa tillades os at leve og handle efter vor egen kirkes lære.

Videre antydes i „V. g.“, at den nuværende præfekt af antipathi mod Frankrige skulde ville fordrive franske prester og franske ordenssøstre til fordel for tyske. Ogsaa dette er en misforstaaelse.

Af praktiske grunde, navnlig af hensyn til sprogvanskelighederne, foretrækkes [for skolerne] først og fremst skandinaver, dernæst andre germaner, ikke alene tyske, men ogsaa hollandske og engelske. Men nationale eller politiske interesser spiller ingen rolle.

Allerede under den nuværende præfektens formand, som var fransk, blev der af disse grunde [dog ikke hovedsagelig derfor] fattet beslutning om hjemsendelse af endel af de franske prester, og den nuværende præfekt har endog maattet høre bebrejdelser, fordi han ikke udførte denne beslutning hurtigt nok.

Og hvad søstre angaar, saa har den nuværende præfekt grundet ikke mindre end 3 hospitaler med franske søstre, nemlig

i Fredrikshald, Fredriksstad og Bergen, og kun 1 med tyske, nemlig i Trondhjem.

Den nuværende præfekt er selv hverken tysk eller fransk; han er fra Luxemburg — neutral. Netop derfor har ogsaa Rom sendt ham herop.

I „V. g.“ for igaar har en „katolik“ beklaget sig over, at efter den nuværende præfektens forordning tillades det ikke ved voksnes begravelse at lægge blomster paa kisten — „en vakker skik“, heder det, „som ikke engang i de ultramontane lande negtes de døde efterladte“.

Sandheden er, at det er det katholske kirkeritual som forbyder blomster ved voksnes begravelse; det er ikke nogen vilkaarlighed af præfekten hersteds.

I protestantiske lande, hvor blomster bruges saa almindelig ved begravelser, har man ikke altid været saa nøiesende med denne ritualens forskrift; men et paveligt cirkulære har for en tid siden indskjærpet forbudet, og den nuværende præfekt søger at gennemføre dette. [Cirkulæret er ikke direkte paveligt, men fra det liturgiske akademi.]

Ogsaa dette hænger sammen med en almindelig katholsk opfatning. De døde betragtes som syndere, for hvem kirken beder. Der skal derfor herske alvor og sorg ved begravelsen, og ritualet har anordnet begravelsesceremonierne gjennemgaaende saaledes, at intet skal tyde paa forherligelse af den døde synder. Derfor er blomster forbudt.

Ved begravelse af børn derimod, det vil sige børn under 7 aar, er ritualet gjennemgaaende et andet. Her er presten klædt i hvidt, mens han ved andre begravelser er klædt i sort; her er salmerne glade og jublende, mens de ellers er mørke og triste, og her er blomster, lyse og freidige, tilladt enhver. Thi efter den katholske opfatning har de smaa børn ikke syndet, og derfor skal der være glæde i menigheden over, at Gud har taget slige uskyldige op i himlens herlighed.

I det hele er efter de oplysninger, som er meddelt os, alle de handlinger, som dadles i „V. g.“, ikke at tilskrive præfekten som nogen vilkaarlighed; de er bindende begrundet i den almindelige katholske kirkelære.

Dette maa man have for øie, saafremt man vil undgaa at fælde en uretfærdig dom.

Retfærdighed har alle mennesker krav paa, hvad enten de hører til den ene eller den anden religion.

Religiøs forkjættelse er lige forkastelig, naar den kommer fra protestantisk, som naar den kommer fra katolikernes side.

Det er paaskjønnelsesværdigt, og i Kristiania desværre enestaaende, at en anderledestroende journalist gjør sig den uleilighed at søge oplysning, hvor saadan er at hente, og at gjendrive ugrundede angreb paa catholicismen og dens mænd. Men det er beklageligt, at de, der har brugt „Verdens gang“ som organ for sin fanatisme eller hevngjerrighed, saaledes endogsaa slynger sine katholske medborgeres samvittighedsanliggender ud som gjenstand for offentlig debat. Ganske vist har den katholske styrelse i Norge ikke nødig at stikke noget under stolen, eftersom den ingenting foretager, uden at den kan træde i skranken for det, ogsaa overfor offentligheden. Men naar forvaltningsanliggender er sammenknyttede med samvittighedsanliggender, da burde selv en lidet fremtrædende finfølelse undlade at drage dem frem.

En erklæring.

Presten for St. Olafs menighed, hr. pastor Wang, har til redaktionen for „Luth. ugeskrift“ indsendt nedenstaaende:

Hr. redaktør!

I Deres ærede blad af 1ste november ser jeg indtaget en meddelelse, som allerede vækker opsigt ved

at være tagen af en presse, som ved anledningen fik det velfortjente skudsmaal af at drive „usømmelig journalistik“. Saalænge et svar kun vilde tjene til at bidrage til et sensationsnummer indenfor denne presse, har man visselig med rette foretrukket at lade „rygterne“ gaa sin gang; men naar disse faar udseende af en sandhedskjærlig beretning i en „sømmelig“ presse, maa jeg udbede mig plads i Deres blad til berigtigelse og forsvar.

Først og fremst maa det være mig tilladt at afvise den indirekte beskyldning mod det katholske presteskab, at dette har ladet sig lede af en utidig opportunisme paa sine kirkelige principers bekostning, og dernæst udtrykke min harme over, at samvittighedsanliggender indenfor den menighed, hvis prest jeg har den ære at være, gjøres til gjenstand for rygter og sensationer.

Saa vel pietetsfølelse for mine værdige forgjængere som retfærdighed fordrer, at jeg nedlægger en protest mod hvadsomhelst, der kunde stemple dem som efterladende i at gjøre sin kirkes krav gjældende. Hvad Deres blad betegner som „samvittighedssag for præfektoret“, har ligesaa fuldt været „samvittighedssag“ for dem, som det overhovedet efter kirkens udtrykkelige krav er for hele det katholske presteskab.

For enhver, der er nogenlunde bevandret i de herværende katholske menighedsanliggender, vil det være bekjendt, at der hverken er indtraadt nogen ny praksis eller præfekturanordning med hensyn til katolikers forpligtelse til at opdrage sine børn i sin kirkes tro og lære. Det er en pligt, som er bleven paamindest og prædikeret uden persons anseelse, uden hensyn til egtefæller, levende eller døde, „i tide og i utide“, fra vore prædikestole, saalænge som catholicismen har eksisteret her i landet.

Det staar fast, at saafremt en katolik i sandhed vil være medlem af sin kirke, maa han opdrage sine børn i dens tro. Skulde der være indtraadt eller indtræde en moralsk umulighed med hensyn til at efterkomme denne pligt, ophører derfor ingenlunde pligten, men suspenderes, indtil muligheden indtræder, at pligten kan efterkommes.

Det vilde være usømmeligt, her at inklade sig paa enkeltheder eller nævne eksempler. Kun vil jeg nævne, at der inden St. Olafs menighed for den her omhandlede sags skyld ikke har fundet nogen ekskommunikation sted.

Hvad angaar grunden til kirkens eftertrykkelige krav, har vi den i kirkens lære og stilling lige overfor de forskjellige protestantiske bekjendelser, idet den katholske kirke holder sig for Kristi kirke. Er en katolik overbevist herom, kan selvfølgelig intet bevæge ham til frivillig at give afkald paa sin indre overbevisning og paa sin samvittigheds trang til at meddele kirkens lære til sine børn. Det vil visselig stedse stride imod hans samvittighed og være et haardt aag, om han er nødt til at føre sine børn ad en vei, som han anser for vildfarende. Saaledes kan en sand katolik ikke ville opdrage sine børn udenfor sin kirke, og kirken selv kan — uden at negte, at den er Kristi kirke — umulig undlade at gjøre sine krav gjældende.

Det er derfor mer end beklageligt, at pressen i

den senere tid i denne forbindelse har villet tilskrive den i 1887 til „præfectus apostolicus Norvegiæ“ udnævnte hr. dr. J. B. Fallize intolerance og personlig vilkaarlighed. I kraft af sin stilling som den herværende katholske kirkes overhoved er det jo hans pligt at sørge for, at kirkens lære holdes i agt. Heller ikke kan man med hensyn til den her omhandlede sag med rette reise nogen beskyldning for personlig vilkaarlighed, aldenstund saavel hans forgjængere som enhver anden katholsk prest maa anse det som sin pligt at gjøre de samme krav gjældende.

Forresten har det ikke kunnet andet end vække min forundring, at et blad som Deres har kunnet bringe den heromhandlede artikel. Redaktionen er dog visselig bekjendt med dissenterlovens bestemmelse om børnenes opdragelse og vil have „Luth. ugeskrifts“ korrespondancer fra Tyskland i frisk minde. I disse er man blevet underrettet om, at protestantismen i Tyskland bestræber sig for at opstille de selvsamme krav, som man nu har fundet det „opportunt“ at bebrejde den katholske kirke.

Jeg tviler ikke om Deres beredvillighed til at optage denne min redegjørelse. Hvor hed end striden nu mellem catholicismen og protestantismen kan være, haaber jeg dog at disse linjer ikke skal bidrage til stridens heftighed, hvori der saa lettelig kan falde udtryk, der ikke kan underskrives af kjærlighedens aand.

Kristiania, den 5te november 1890.

Ærbødigst

E. A. Wang,

sogneprest til St. Olafs katholske kirke.

P. S. Nærværende bedes optaget i de aviser, der har optaget artikelen: „Ekskommuniceret.“

„St. Olaf“

har i anledning af ovenstaaende sag ogsaa faaet „hæderlig omtale“, og dets arme redaktør er bleven beæret med titler, som vilde være en pryde paa hans visitkort. To ting er der, som trøster os under stormen: det ene, at skudsmaalene, vi har faaet, godtgjør, at vi ikke hører til dem, om hvem Aab. 3, 15 taler — at Gud vil udspy dem af sin mund, fordi de hverken er kolde eller varme; det andet, at har man end betegnet vort blads artikler som „hadske og utækkelige angreb“ — de gustibus non est disputandum — saa har man dog ialfald ikke betegnet det fremførte som usandt eller ubevisligt eller ubevist. Og det er hovedsagen.

Som usandheder

har vi uigjendrevet kunne betegnet flere af de mod catholicismen, dens institutioner, dens presteskab og bekjendere rettede angreb og udsprede rygter og beretninger. Nylig bragte vi nogle bemærkninger til den neapolitanske klosterhistorie; men skjønt de var blevne tilstillede de tre største herværende aviser til optagelse, er de, saavidt os bekjendt, ikke optagne i noget af

dem, hvorimod samme klosterhistorie fremdeles serveres med nye eller opkogte enkeltheder.

Atter ser vi os istand til at give en autentisk gjendrivelse af en sensations-nyhed, og det en, som et af sandhedsbladene ex professo, nemlig „Luth. ugeskrift“, har meddelt i sit nr. 16. Nyheden lyder: „I Turin er en hel romersk-katholsk menighed traadt over til den evangeliske kirke. Nylig aflagde 120 personer paa én gang en evangelisk trosbekjendelse.“ Paa vor forespørgsel hos det erkebiskoppelige sekretariat i Turin modtog vi følgende svarskrivelse:

„I de 4 aar, jeg er i Turin, har jeg aldrig hørt om katholske sogn, der skulde være traadte over til protestantismen. Kardinal-erkebiskopen, generalvikarerne og de øvrige personer, jeg har forhørt mig hos, ved ikke noget af det at sige, som De skriver, at norske, lutherske tidender meddeler.

„I henhold hertil kan De derfor frit erklære, at intetsomhelst sogn i erkebispedømmet Turin har erklæret sig for protestantismen.

„Ydermere skal jeg underrette Dem om, at man her yderst sjelden hører om katolikers overgang til protestantismen. Og sker det, da er det almindeligvis folk, der er bragte til frafaldet enten for vindings skyld eller af kjødelighed. Derimod har vi temmelig ofte her i Turin den trøst at optage i den katholske kirke protestanter af et rosværdigt levnet.

Jeg har den ære etc.

G. Diverio,

erkebiskoppelig prosekretær.

Det erkebiskoppelige ordinariat i Turin 28/10. 1890.“

Mon „Luth. ugeskrift“ nu bringer dementien?

Indenlandske efterretninger.

Til bibelens oversættelse paa bygdemaal er der indgaaet pengebidrag til bibelselskabet her.

Frk. Elisabeth Hals, den unge, overalt for sin musikalske talentfuldhed og for sin barnlige naturlighed roste pianistinde, fru Backer-Grøndahls yndlings-elev, er afreist til Wien for at uddannes videre hos Leszetinsky.

Levertran. Kogt medicintran benyttes med fordel som foderstof til at fede slagtekvæg; den udrøres almindelig i mel.

Ishavsfangsten iaar har givet et udbytte af ca. 172,600 kr. Flaaden bestod af 30 skibe, hvoraf 2 forliste; dog reddedes den enes fangst. Der var 4,413 store og 7,536 smaa sæl til værdi af 133,476 kr., 418 hvalros til 20,900 kr., 36 bottlenose 7,200 kr., 79 isbjørne 4,740 kr., 220 rensdyr 2,640 kr. o. s. v.

I Hammerfest benyttes branden svært til spekulation i byggegrunde; disse kommer i høj pris.

85 udvandrere afgik fredag den 24de med „Monte bello“; næste uge 21 med „Norge“, 39 med „Angelo“.

Soulykker. 1ste styrmand paa „Bjarne“ fra Langesund skylledes overbord ved Bovbjerg den 2den f. m., skipper og bestemand paa jagt „Norden-skjöld“ af Bergen ligesaa den 18de udfor Stat, og en mand fra skonnert „Bondevennen“ af Haugesund ligesaa den 28de. — Dampet „Nanna“ af Bergen kom

underveis til Grimsby i brand; kokken indebrændte. — Bark „Svanhvide“ af Arendal er bleven vrage paa Jyllands vestkyst; hele besætningen reddedes med raketapparatet fra land. — Bark „Astrakan“ af Fredrikstad er strandet ved Falkenberg, brig „Aurora“ af Fredrikshald ved Nyborg og bark „Kosmos“ af Arendal ved Anholt. Mandskaberne er i behold. — Bark „Plymouth Rock“ af Sandefjord er forladt i Kanalen; mandskabet er landsat.

Anklaget for 8 ildspasættelser i september og oktober og for endel tyverier er en herværende 48-aarig snedker.

Udenlandske efterretninger.

50-aars jubilæum som prest feiredes i Brooklyn af biskop Longhlins. Festgudstjenesten blev overværet ogsaa af mange ikke-katholske geistlige, og om aftenen bragtes ham et fakkeltog, som var 3 engelske mil langt.

Katholikerne i Würtemberg tager sig nu ogsaa sammen; de vil afholde en stor forsamling i Uhm. Norditalienske katolikere har havt et talrig besøgt møde i Lodi. I indeværende maaned holder Schlesiens katolikere sin forsamling.

De irske biskoper har ved en fællesskrivelse atter udtalt sig mod „felttogsplan“ og „boycotting“.

1/2 mill. francs vil den franske regering betale til nedrivelse og gjenopbyggelse af en græsk landsby, der er opført paa det gamle Delfi, mod at det franske arkæologiske institut tør foretage udgravninger.

Sammenstød har fundet sted mellem en spansk damper og en amerikansk skonnert udfor New-Jersey. Begge skibe sank, og over 60 mennesker druknede.

En krudtexplosion i en kinesisk fabrik har kostet henved 300 mennesker livet.

Et koncerthus var under bygning i Kowno, da stilladset faldt sammen; 10 arbejdere dræbtes, og 5 blev livsfarlig kvæstede.

Blandinger.

Fra en dansk prest, sagde B. B. nylig til en interviewer, har jeg idag faaet brev, hvori han skriver, at tiden nu er nær, da de geistlige kun bør stille den fordring til den enkelte, at han skal tro saa meget og saa lidet, som passer for hans naturel.

Udsalg med bortlodning

til fordel for fattige katholske børn sluttet idag, søndag. Kl. 6 1/2 humoristisk aftenunderholdning. Entré 25 ore.

Akersveien 4.

At min kjære mand, Martin Gulbrandsen, portner ved St. Josefs institut, er afgaaet ved en stille og rolig død natten til den 8de ds., meddeles herved slegt og venner.

Frederikke Gulbrandsen,
født Davidsen.